

Wpływ luki edukacyjnej związanej z niepełnosprawnością na zatrudnienie w Europie

Maciej Albinowski, Iga Magda, Agata Rozszczypała

Osoby z niepełnosprawnością napotykać znaczące trudności na rynku pracy. Jednym z przejawów ich niekorzystnej sytuacji jest niższe prawdopodobieństwo zatrudnienia. W Unii Europejskiej luka zatrudnienia osób z niepełnosprawnością wynosi prawie 50 punktów procentowych dla osób w grupie wieku o najwyższej aktywności zawodowej (30-49). Jest to różnica między wskaźnikami zatrudnienia osób bez niepełnosprawności oraz osób z niepełnosprawnościami.

Jedną z przyczyn gorszej sytuacji na rynku pracy osób z niepełnosprawnościami może być ich przeciętnie niższy poziom wykształcenia. W krajach UE średnio tylko 18% osób z niepełnosprawnościami w wieku 25-34 lat ma wykształcenie wyższe, w porównaniu do 39% osób bez niepełnosprawności. Osoby z niepełnosprawnością napotykać wiele barier, które mogą utrudniać im zdobycie wykształcenia. Bariery te obejmują przeszkody fizyczne (problemy z dojazdem, dostosowaniem miejsca nauki), finansowe (przeciętnie gorsza sytuacja rodzin wychowujących dzieci z niepełnosprawnościami), oraz niższe oczekiwania co do osiągnięć edukacyjnych.

W tym artykule szacujemy, jaką część luki zatrudnienia osób z niepełnosprawnością w UE można przypisać luce w wykształceniu tych osób. Analizujemy wszystkie 27 krajów UE. Wykorzystujemy Europejskie Badanie Warunków Życia Ludności (EU-SILC) z lat 2011-2019. Skupiamy się przede wszystkim na osobach w wieku 25-34, wśród których dostosowanie poziomu wykształcenia do ograniczeń zdrowotnych może być łatwiej osiągalne. Przedstawiamy również wyniki dla osób w wieku produkcyjnym (25-64).

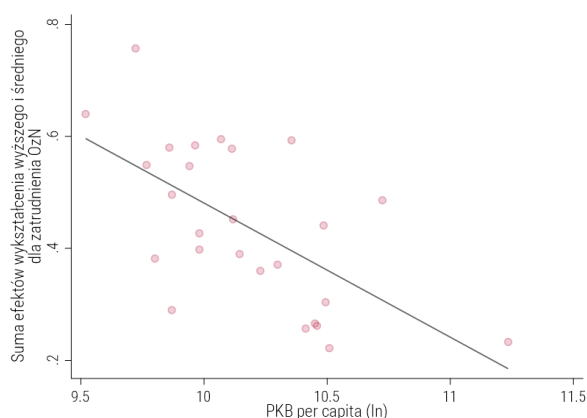
Nasze badanie wskazuje, że poziom wykształcenia jest kluczowym czynnikiem kształtującym szanse zatrudnienia osób z niepełnosprawnością w wieku 25-34. Wykształcenie średnie wiąże się z prawdopodobieństwem zatrudnienia wyższym o prawie 19 pkt. proc. w porównaniu z osobami z niepełnosprawnością z wykształceniem podstawowym. Ukończenie studiów wyższych dodatkowo zwiększa szanse zatrudnienia o ponad 20 pkt. proc. Różnica w prawdopodobieństwie zatrudnienia między osobami z niepełnosprawnością z wykształceniem wyższym i podstawowym wynosi łącznie 39 pkt. proc.

Trzeba podkreślić, że wpływ wykształcenia na prawdopodobieństwo zatrudnienia jest inny wśród osób z niepełnosprawnością niż dla reszty populacji. O ile efekt ukończenia szkoły średniej jest podobny dla obu grup, to wykształcenie wyższe ma znacznie większe znaczenie dla prawdopodobieństwa zatrudnienia osób z niepełnosprawnością. Ta szczególna rola wykształcenia wyższego dla osób z niepełnosprawnością maleje wraz z wiekiem.

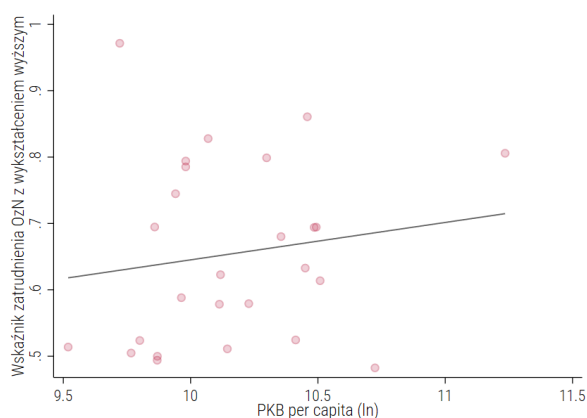
Obserwujemy też znaczne zróżnicowanie między krajami (Wykres 1). Różnica między prawdopodobieństwem zatrudnienia osób z niepełnosprawnością z wykształceniem wyższym i podstawowym jest największa w Rumunii (76

pkt. proc.), a najmniejsza w Holandii (22 pkt. proc.) dla osób w wieku 25-34. Generalnie szanse zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami są bardziej zależne od wykształcenia w krajach mniej rozwiniętych gospodarczo (Wykres 1). Natomiast wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami posiadających wyższe wykształcenie nie wygląda bardziej korzystnie w tych krajach (Wykres 2). Nasze wyniki wskazują, że rynki pracy w krajach bardziej rozwiniętych są bardziej inkluzywne w stosunku do osób z niepełnosprawnościami. Natomiast w krajach mniej rozwiniętych wyższe wykształcenie pozwala osobom z niepełnosprawnościami lepiej radzić sobie z różnymi barierami na rynku pracy.

Wykres 1. Suma efektów wykształcenia wyższego i średniego dla zatrudnienia OzN w wieku 25-34 vs PKB per capita

Wykres 2. Wskaźnik zatrudnienia OzN z wykształceniem wyższym w wieku 25-34 vs PKB per capita

Nasze wyniki sugerują, że luka edukacyjna osób z niepełnosprawnością odpowiada za 20% luki zatrudnienia osób z niepełnosprawnością w UE (27% w Polsce). To wynik symulacji kontrfaktycznej, w której 41% osób z niepełnosprawnością z wykształceniem przynajmniej podstawowym w wieku 25-34 lata miałyby podniesiony poziom wykształcenia (47% w Polsce). Wówczas luka edukacyjna w tej grupie zostałaby zniwelowana, a wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnością prawdopodobnie wzrósłby z 34% do 43% (w Polsce z 29% do 43%).

Z jednej strony, nasze badanie pokazuje, że wyeliminowanie luki edukacyjnej wśród osób z niepełnosprawnością przyniosłoby wymierne korzyści społeczno-gospodarcze. Nie tylko umożliwiłoby zmniejszenie luki zatrudnienia osób z niepełnosprawnością, ale również zwiększyłoby wpływy do budżetu i obniżyło wydatki na transfery społeczne. Z drugiej strony, zapewnienie osobom z niepełnosprawnością odpowiedniego wykształcenia nie rozwiąże, nawet w większości, problemu luki zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami. W sześciu krajach UE oszacowany przez nas udział luki edukacyjnej w luce zatrudnienia jest niższy niż 15%.

Pełna wersja artykułu

Albinowski M., Magda I., Rozszczypała A. (2023), The Employment Effects of the Disability Education Gap in Europe, IBS Working Paper 01/2023 https://ibs.org.pl/app/uploads/2023/01/IBS_WP_01_2023.pdf